

EÖRSI ISTVÁN:

A pártfétis szívóssága

Képzeld el, hogy egy ifjú szultán feloszlatja háremét, és inkognitóban a párizsi diáknegyedbe költözik, a Sorbonne hallgatója lesz. Nyilvánvalóan más alapokra kell ott helyeznie szerelmi életét. Feltételezhető, hogy kevesebb partnerrel kell beérnie. De mi történik, ha élvezni kezdi az új kihívást, azt, hogy a nőket meg kell hódítania? Márpedig a legnagyobb háremben sincs annyi szép nő, mint a Quatier Latin-ben. Ezeket azonban csak úgy nyerheti meg, ha gyökeresen átalakítja viszonyát a szexhez, a szerelemhez, a női nemhez. A férfiakkal is másfajta kapcsolatokat kell kiépítenie. Más szemmel kell néznie a természetet, a munka világát; egész énjét át kell formálnia.

Gyakran értekezünk arról, hogy a pártállam csak úgy fejlődhet át pluralista demokráciává, ha átalakítjuk intézményrendszerét, a gazdasági és tulajdonviszonyokat, azokat a törvényeket, amelyek az állampolgárok jogait, kötelességeit és lehetőségeit szabályozzák. Az viszont kevésbé foglalkoztat bennünket, hogy gondolkodásmódunkat, erkölcsi beidegzettségeinket, reflexeinket is másképpen kell működtenünk, ha nem érjük be azal, hogy valamiféle épp-hogy-elviselhető társadalomba tornásszuk fel magunkat.

Tovább működnek, pártállásra való tekintet nélkül, az elmúlt korszak fétisei; mindegyiknek előtérbe kell lépnie, a pártrendszernek a kritikátlan tisztelete. Emlékezzünk: a pártállam és vezetői nem tévedhettek. A rendszerkorrekciókat, sőt az egymással ellentétes tartalmú intézkedéseket is a szerves fejlődés folyamán, az általános bölcsesség egymással harmonizáló megnyilatkozásainak tüntették fel.

A pártrendszernek ugyanez az eszménye ihlette az MDF demokratikus hitvallású vezetőit, amikor a választási hadjárat utolsó szakaszában képtelenek bizonyultak arra, hogy elhatárolják magukat a saját soraikból áradó becsület-sértő uszítástól és antiszemita hóbörgéstől. Kötelességüknek vélték, hogy mentegessék még a galádságot és ostobaságot is, ha ezt a párt valamely orgánuma vagy vezető embere követi el. A szóban forgó esetben ez nemcsak ennek a pártnak — és tagjai között néhány kedves barátomnak —, hanem a még csak vágyainkban létező magyar demokráciának is a szégyene volt. A pártvezetés, zárójelbe téve saját fenn hirdetett ideológiáját, a pár-

ton belüli szabad véleményalkotás jogáról érkezett. Ennek a jognak nincs határa? Egy keresztény pártban szabad volna Krisztust gyalázni? Egy katolikusban a pápát? Egy demokratikus mozgalom csak a pártfétis szellemében becézheti a soraiban jelentkező faji uszítást írói tevékenységnek.

A SZDSZ-ben is tapasztalhatók — bár nem közvetlen, hanem örvényes formában — a pártfétis megnyilatkozásai. Például: Pető Iván a választás után egy sajtótájékoztatóján kijelentette, hogy a szabaddemokraták eddigi politikai alapállása folytatható, sőt folytatandó, csak stílárius módosításra van szükség. Régóta vizsgáljuk az ilyen nyilatkozatoktól. Kádár is, bármi történt az országban vagy a világban, ha Hruscsov bukott meg, ha felszabadítottuk Csehszlovákiát saját magától, ha beindították, ha lefékeztek a gazdasági reformot, minden alkalommal bejelentette, hogy politikánk alapvonala nem változik, mert igazolta az idő.

Az SZDSZ politikáját — a választások második fordulójának tanúsága szerint — nem mindenben igazolta az idő. A vereség némely okát az ország politikai tradícióiban kell keresnünk, mások viszont a párt hibáiból fakadtak. Ezek a hibák túlnyomórészt nem stíláriusok, de még a stílusbűbék egy része is tartalmi jellegű. Például: némely szabaddemokrata vezetők pökhendisége, másokat lekezelő gesztusai az illegitimitásban kialakult élcsapat-beidegzettségből, vagy felvetten arisztokratikus gögből táplálkoznak.

Ha a vereséget részben a párt hibái okozták, akkor a vezetésnek igenis változtatnia kell egyben-másban a párt irányvonalán. Hiba volt például csaknem kizárólag az állampárt örökösei ellen hadakozni. A népszavazás után az állampárt elvesztette minden esélyét arra, hogy megtarthassa a hatalmat. Az MDF felismerte ezt, megszüntette együttműködését Pozsgayékkal (mert ez már semmit sem hozott volna a konyhára), de nem is nagyon támadta, mert minek is, hanem teljes tűzerejét az SZDSZ ellen fordította. Ez azonban továbbra is kökémény maradt az állampárt irányában (elriasztva magától e párt kiábrándult taborát), de puha volt az MDF-fel szembe-sülve, talán a nagykoalíció eredményében. Továbbá: keménynek bizonyult az akciókban, akár helyesek voltak ezek (mint a Duna-gate esetében), akár helytelenek (mint a március 15-e körüli hercehurcákban), de puha volt ideológiai-lag, s ily módon folyvást defenzívába került. Amikor például megkezdődött a zsidózás, az SZDSZ zsidó származású képviselőjelöltjei pirongni kezdtek, a nem-zsidók pedig nagyszüleik keresztlevelét lobogtatták. Ahelyett, hogy megkérdézték volna: milyen speciális zsidó érdekek köré szervezhető Magyarországon egy nagy párt, ahelyett, hogy követelték volna ezeknek a nemlétező érdekeknek a megnevezését, úgy viselkedtek, mint a gyerekek, akik rossz fát tettek a tűzre, és ezzel akaratlanul táplálták azt a baljós hiedelmet, hogy Magyarországon bármiféle származás bárkit másodlagos állampolgárrá degradálhat.

Defenzív volt az SZDSZ a vallás kérdésében is. Még Kádár országlása idején megírtam, hogy a mi uralkodónk úgy marxista, ahogy Kohl keresztény: Európában ma mindkét világnézet pusztán alibi a hatalomgyakorlásra. Amikor az MDF a szabaddemokratákkal szemben kereszténynek mondta magát, akkor ezeknek meg kellett volna kérdeznük, hogy mit jelent ez politikailag? A kereszténységben ugyanis tetszés szerint vonható le politikai következtetések. Jézus kikorbácsolta a templomból a kufárokat — ez a tette ma piacellenes értelmezhető. A talentumról szóló példázat ellenében vállalkozáspárti tanulságokkal kecsegtet. A Má-

ria-kultuszról levezethető a család, mint politikai vezérszó, de Jézusnak ama felszólítása, mely szerint a gyermekek hagyják el őérte szüleiket, meglehetősen családellenes kicsengésű. Az SZDSZ némely vezetője, nagy mulatságomra, bizonygatni kezdte, hogy ennek a pártnak is drágák a keresztény értékek, ahelyett, hogy egyértelműen leszögezte volna, már a választás előtt, hogy az SZDSZ világi párt, mely a hitet — ellentétben a lelkiismereti szabadsággal, mely a vallás és a vallástalanság szabadságát is magában foglalja — magánügynek tekinti. Az SZDSZ az ateizmusért borsóra terdepelgetett gyerekek szerepét játszotta, pedig vezetői már akkor harcoltak az elnyomott keresztények — betiltott egyházak, szolgálatmegtagadók — jogaiért, amikor a hivatalos egyházak még az üldözőkkel szövöttek, és az MDF vezetői, szívük templomának mélyén, lelkük pánceszekrényében őrizték a keresztény értékeket.

Ezek a hibák hozzájárultak ahhoz, hogy az SZDSZ nem tudott az ország lakosságának nagy része számára meggyőző alternatívát kínálni. Ez az alternatíva a középjobbos Főrummal szemben, mely még a szélsőjobbtól sem határolta el magát, csak baloldali lehetett volna. Mivel azonban a szabaddemokraták úgy féltek ettől a szótól, mint ördög a szenteltvíztől, párt nélkül maradtak mindazok, akik valaha is hittek a baloldali értékekben, mert a pártállam örökösének nincs hitele, a szociáldemokrata pártok csak papíron léteznek, és a radikális parasztpárti hagyományt sem vállalta fel senki. Az SZDSZ-nek ilyen körülmények között nagyobb súlyt kellett volna helyezni a munkavállalók érdekképviseletére. Ezt nemcsak taktikai szempontból tartom kívánatosnak. Mindig is felháborított a részvétlenség, ahogyan például legeslegsabababb demokratánk — tamaskodását szegre akasztva — a munkanélküliségről, vagy akár a reprivatizációról és a piacgazdaságról nyilatkozik. Ezekről a témákról csak olyasvalaki nyissa ki a száját, aki tudja és érzi, hogy ez a szükségzerű fejlődés tömeges tragédiákat okoz. Az SZDSZ programot dolgozott ki e tragédiák számának és súlyának csökkentésére, de ez a választási hadjárat során a párt féltve őrzött titka maradt. Rádásul hiányosnak is bizonyult ez a program. Az SZDSZ fontos feladatot hártott el magától, amikor nem karolta fel a még bántortalanul jelentkező öngazgatási, szövetségi és köztulajdonra irányuló törekvéseket. Annál erősebb a demokrácia, minél többfajta önszerveződésre, és minél szélesebb tulajdonosi rétegre támaszkodik. Az efféle problémák megvitatása helyett elharapódzott az a nézet, hogy a következő választást megnyeri az SZDSZ, ha nyakkendőt köt, és jobban alkalmazkodik az átlagos tévénezők elvárásaihoz.

A trianoni szerződés hetvenedik évfordulóján az MDF legsabababb demokrataja, aki minden elődjénél dialektikusabban valósítja meg a bőbeszédűség és a semmitmondás egységét, váratlanul Talpra magyar!-t vezényelt a parlamentben. Noha könnyű belátni, hogy az efféle üres gesztusok Romániában és Szlovákiában csak fokozzák a magyarellenes bizalmatlanságot, a gyűlöletet, és emiatt a következő alkalommal sem vonatyaink személt nyomja majd ki a csőcselék, a szabaddemokrata nebulók mind egy szálig talpra pattantak az Országházban. Vajon miért? Mert nem akadt olyan SZDSZ-es vezető, aki — Orbán Viktorhoz hasonlóan — ellenkező utasítást adott volna. Meggyőződésével egybecsengő parancs híján számos képviselő meggyőződése ellenére cselekedett. Ez volt a pártfétis szívósságának legcsüggesztőbb bizonyítéka az utóbbi időben.

FOR ENGINEERS

AC

MANAGEMENT CENTER

Scientists who wish to acquire
with the difficult problem of
training away from their work
an executive education pro-
blem.

nt course leading to a certified
this dilemma. IMAC has been
high-potential engineers and
pon to take on multi-functional
the future.

ning concept corresponding to
ards, this program in English
ants located in all European
ram includes alternating on-
pus individual work combined
s through an electronic link.
nip.

phone or return the coupon to:
E DOREY
DE CO ROUEN
IT-AIGNAN CEDEX FRANCE
Fax 33 35 76 06 62

IPON

NS
ICE
er information on IMAC.